

מסורת הש"ס

- ↑ צ"ל סיהסה; ‏מוספתא דעוקלין רפ"ב; ‏שקלין פ"א מ"ה; ‏וואג"ג דהספא קהל טהור (גמ' סנהדרין פ"א הל' א')‏
- ↑ מנחות ע: [נשלח קח]; ‏רש"י מ"ז, א (נשלח)‏
- ↑ ק"ג, א (נשלח קית)‏
- ↑ נקיט: ד"ה ורבי יוחנן; ‏עין רש"י, ‏

תורה אור השלם

- ↑ ובי יפל מנבֿלָתָם על כל יָרֵע וירֵע אֲשֶׁר יִרְעֶה שׂדור הוא: וירקא יא לו

הגהות הב"ח

- ↑ גמ' סנה' ארס מוילאין לעדיעה חטה:

מוסף רש"י

על כל זרע ורע. לגבי טומאת אוכלין מביא, וואג"ג דהספא קהל טהור הוא כתיב, ציה, עממא משום דלא הוכשר, דסמך ליה ובי יותן מיס על זרע דהוכשר טמא הוא (דעיל קיד:). כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. שאין מתקפידן אס קליפתן סובבתן, קן הס מטריפין לטומאה. דשומר האוכל מטלרף עמו (מנחות ע:).

רבינו גרשום

יהודה בן נקוסא אומר היאך שני עצמות כר' כלומר [כיון] דאין כשיעור על עצם אחד הבית טהור: ורב האי במאי מוקים ליה אי ביד קשיא רישא. כלומר אי מוקים [שיש] עליון שני חצאי וזיתם בשר על העצמות קשיא רישא דרישא חזינן דכתיב ית חשוב יד והוא סבר אין יד לפחות מכזית: אי בשומר. דמוקים [שיש] עליון שני חצאי וזיתם במוח שבחזקן קשיא סיפא הדוא סבר אין חשוב שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ובסיפא כפול חזר' יתהר' בן נקוסא [דאמר] היאך שני וזיתם כר' [הר"ן] דלא חשוב שומר פחות מכזית ואין מכיאי את הטומאה. ור' יוחנן קשיא סיפא הדוא אמר יש שומר לפחות מכפול ואנן חזינן בסיפא דאין חשוב שומר לפחות מכזית: איבעית אימא ביד הוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא כר'. כלומר איבעי חיטא מוקים לה כולה ביד והוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא [דאמר] דאין יד לפחות מכזית: ואיבעית אימא בשומר הוא דאמר כתיב. כלומר דהוא סבר ש שומר לפחות מכזית כרב דאמר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר אע"ג דפחות מכזית: ור' יוחנן אמר כולה ביד. כלומר כולה ברייתא (מוקים ל') לה כר' יהודה בן נקוסא ות"ק והוא דאמר כתנא דיעבד לפחות מכזית: ת"ש קולית שיש עליה כזית בשר כר' כלומר גוררת כולה לטומאה אפי' הטומאה בראש הקולית מי שנוגע בצד אחד טמא ורב האי במאי מוקים לה אי ביד דמוקים שיש עליה כזית

בשר וחשוב הקולית יד כפול גוררת כולה לטומאה. אי בשומר כלומר דמוקמין לה קולית שיש עליה כזית בשר במוח והוי קולית שומר קשיא רישא דרב סבר אין שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ומכניס ומוציא הטומאה לצד אחד קשיא רישא דברישא חזינן כזית בשר גוררת כולה לטומאה אבל פחות מכזית לא: איבעית אימא ביד כר' כלומר כולה

ורב האי במאי מוקים לה. שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו: אי

ציד. שבעלם הזה אין צו מוח אבל בשר יש בראשו האחד: קשיא

רישא. דקמני הבית טמא אלמא יש יד לפחות מכזית: ואי בשומר.

כגון בעצמות שיש בהן מוח והכניס

ומשום הכי הבית טמא דיש שומר לחצי זית ואע"פ שאין המוח צבית צינו שומר למוח שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר ואנן תנן[[] הנוגע כנגד הבשר מאחוריו דלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל על כרחך שומר הוא שכל זמן שהקולית סמומה אוכל שצתוכה נשמר נפתחה אין מה שצתוכה נשמר: קשיא סיפא. דקא מטהר ר' יהודה בן נקוסא ורב אמר לעיל [קמ:] אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר ותאי זית יתר על כפול. ואר' יוחנן נמי הוה מצי לאקשווי מרבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה אי ציד אי בשומר מתנא קמא אי בשומר מוקמין לה דמדנקט שני חלאי וזיתם משמע דכד' וה' עצמות וצבל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור ור' יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול [שס] ומיהו למד מינייהו פריך והדר מתרצי לה ופירווייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: איבעים אימא ציד כו'. צין ציד צין בשומר ליכא לאוקמא דא"כ רב דלמר כמאן הא רב ציד מטהר ובשומר מטמא ות"ק מטמא צתרווייהו וצורכי יהודה בן נקוסא מטהר צתרווייהו אלא כדאן מוקים וקאים כחד מינייהו. איבעית אימא ציד קאי והוא דלמר כרבי יהודה אצל בשומר אפילו רבי יהודה מודי: ואיבעים אימא בשומר. מוקי לה: והוא דלמר כתנא קמא. וציד אפילו תנא קמא מודי: ור'

יוחנן. מוקי לה ציד ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית דיש בשומר אפילו צד' עצמות נמי היו מטמא דיש שומר לפחות מכפול [קמ:] אלא ציד קאי הילכך צבי חצי זית דניהוי מיהא כפול דמודי ר' יוחנן דאין יד לפחות מכפול כדפרישית לעילא[[] מדלא עריצ ותנא להו בשומר לא מצי לאוקומה דקשיא ליה אס כן אפילו ד' עצמות נמי דיש שומר לפחות מכפול: קוליס. הוא עלס עליון של ירך וצו מוח תמיד דרונדי"ל בלע"ז: גורר אס כולה לטומאה. ואזתו זית גורר את כל הקולית לטומאה שאס היה עס כציה אוכלין וגגע השרץ זה בכל מקום שזה טמא: קשיא סיפא. דאחרים דהלמר רב [שס] אין יד לפחות מכזית: אי בשומר קשיא רישא. דקאמר ת"ק כזית אין צזיר מכזית לא ורב אמר אי שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר: ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דלמר כלאחרים. דיש שומר מיהא לפחות מכזית: הא כפול קאמרי. ורבי יוחנן אמר [שס] יש שומר לפחות מכפול: אמרי איניהו נמי שיעור. ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי. וכל שכן דאי הוה מוקי לה ר' יוחנן ציד הוה ניחא ליה טפי הואיל והוא דלמר כלאחרים אלא משום דקמני קולית ולא נקט עכס אחר אי הוה מוקי לה ציד דוקא כפול קאמרי אחרים הוה מקשינן ליה והא קולית קמני וסתם קולית שומר היא ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דלאחרים לאו דוקא כפול אמרו כדלמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור הילכך מוקי לה בשומר: דיקא נמי

דבשומר עסקינן מדקמני קוליס. וסתם קולית יש זה מוח: אסמר רבי חנינא אמר. האל כפול דקאמרי אחרים דוקא קאמרי וזה הוא שיעור דצזיר מכפול ליכא שומר כרב: אין זה שיעור. לאו דוקא קאמרי: רבי אלעזר בן עזריה מעטר. בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרצטים שהפוליס גדלין בהן קוש"ט בלע"ז מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דנוח למשמשן ולנקיין אילפין[[] אין שומר זה מכניס ומוציא ומטלרף כשאר שומרין: ומטמא בשל קטנים. דשומר הוא דדקים הן ואין יכולין לנקיין וניחא ליה שיהו צזותם שרצטיין ואל יתערב בהן פסולת: כשמישין. שמשמשם בהן על ידי השרצטיין. ורישא דהך מתניתין הכי שרצט שריקנו טהור שייך צו גרגיר אחד טמא וישש שרצטיין הרבה וכגון שיש צין צקולחא. הא דמטמא בשל קטנית לאו בשרצטי ומשום שומר אלא בקלח נגעה טומאה ומשום יד דהשתא הוי האי יד יד לדבר חשוב שהוא יומר מכזית שהרי כל השרצטים מחוברין צו וכפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד: כשמישין. שמתלטלין צזותו קלח ואזתו קלח תשמיש לאוכל: עדשים בקליפתן. אלמא יש שומר לפחות מכפול: צריה שאני. וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול כגון חצי פול שאין צרייתו שלמה או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכציה. ולעיל נמי גבי שרצטיין מצי לתרוצי צריה שאני:

וזה שיעור: בקולחא ומשום יד. כלומר מה ששנינו ומטמא בשל קטנית לאו בשומר אלא בקלת ומשום יד דירי מכניס הטומאה לאוכל. ומאי במשמושן בתשמישן שמטלטלו בידות. ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע וזרע אשר יזרע כו. כלומר והא הכא דחטה ושעורה הוא פחות מכפול וחשוב שומר: בריה שאני כלומר אבל בשר אם יש בעור פחות מכפול אין חשוב לו העור שומר ואין מכניס ומוציא את הטומאה: בעי רב אושעיא

^[1] נגעה דלצי כולה ברייתא ת"ק ור"י בן נקוסא מוקי לה ציד והוא דלמר כתיב וכו'.

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

קומ.

ורב במאי מוקי דא אי ביד קשיא רישא. ה"מ למימר לר' יוחנן אי ציד אי בשומר קשיא סיפא ולאו קושיא גמורה היא דמקשה לרב אלא פירוש בעלמא דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי: ורבי יוחנן אמר בולא ביד ובת"ק. ה"מ למימר כולה בשומר

וכת"ק דלת"ק אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מכפול מנטרפין לכזית ושני עצמות דנקט להודיעך כחו דר' יהודה בן נקוסא אלא משום דלמר הס"ס לרב אי ציד קשיא רישא קאמר דרבי יוחנן מוקי לה ציד ולא קשיא רישא הוא הדין בשומר ומשום דלרבי יוחנן א"ש צין ציד צין בשומר כת"ק דייק מעיקרא אליבא דרב: ורבי יוחנן אמר בולא בשומר והוא דאמר כאחרים. וציד לא צבי לאוקומי אע"ג דהוה ניחא טפי כדפירש צקוטנרס משום דמשמע דבשומר מיירי וסא דמוקי לה ציד לרב כי היכי דליקום כרבי יהודה דהלכתא כוותיה לגבי ז' ר"מ דאחרים היינו ר' מאיר: רבי יוחנן אמר אין זה שיעור. אין להקשות הא א"ר יוחנן לעיל (קמ:)‏ יש יד לפחות מכזית ושומר לפחות מכפול וא"כ ע"כ אחרים לאו שיעורא קאמרי כדאקשינן לעיל וישנן לעיל דהכא אחא לפרושי מילתא דאחרים דלא מטעה לאוקמיה ציד ולמימר דהוי דוקא ומהך מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה כלאחרים דדלמא הא דאיעטריק ז' לאחרים דאין זה שיעור משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה דהשתא נמי דסבר ר' יוחנן הכי צ"ל כדפי' מדלא מוקי לה ציד והוי כפול דוקא כי היכי דמוקי לה רב ציד למיקס כר' יהודה אף ע"ג דמשמע דבשומר מיירי הכי נמי ה"ל לר' יוחנן לאוקומי ציד כי היכי דלהוי כפול דוקא:

שרביא שריקנו. פירש צקוטנרס קופא קוש"ט ולא משמע כן דהא כתיב בכל הספרים שייך גרגיר אחד בכל שומר טמא מכלל דשרצט לאו היינו קופא שהוא שומר עצמו אלא הוא הקלח שהשומרים דצוקים צו שגורין ריי"ס שריקנו שהוציא האוכל מן השומרים טהור: שייך גרגיר אחד בצב שומר ושומר שטא. יווקס"ד המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר וכל הגרגירין שצשאר שומרים מנטרפין לכציה אלמא יש שומר לפחות מכפול וקשיא לרבי חנינא דלמר הרי זה שיעור ואע"ג דלציבא דלאחרים קאמר מ"מ פריך ה"ל לפרושי מלתייהו כמו שמפרש רבי יוחנן דאין זה שיעור ולא לפלוגי אחרים אהך צרייתא ומשני בקולחא דנגע בקולחא ומשום יד ולא בשומר ולפי מה שפי' מייתי מינה פסיר ראייה לקמן גבי אוכל ז' דקס"ד דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר ומנטרפין כל השומרים יחד ז' אצל לפירוש הקוטנרס דגריס שייך זה גרגיר אחד טמא צ"ל דלקמן ס"ד דמיירי בהרבה שרצטים כדפירש צקוטנרס לקמן דאי לא מיירי אלא צחא א"כ לא איירי מידי צזירוף ולא איירי אלא בשומר אחד: קבא נמי בקולחא ומשום יד. ואס תאמר א"כ מ"ל ריקנו ומה לי לא ריקנו כיון דקולחא הוי יד ליותר מכזית דלמאי דס"ד מעיקרא ניחא דקמשמע לן דאף על גב דליכא כפול הוי שומר ויש לומר דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד אלא כאן גרגיר וכהן גרגיר הוי קולחא יד: שומר

וזה שיעור: בקולחא ומשום יד. כלומר מה ששנינו ומטמא בשל קטנית לאו בשומר אלא בקלת ומשום יד דירי מכניס הטומאה לאוכל. ומאי במשמושן בתשמישן שמטלטלו בידות. ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע וזרע אשר יזרע כו. כלומר והא הכא דחטה ושעורה הוא פחות מכפול וחשוב שומר: בריה שאני כלומר אבל בשר אם יש בעור פחות מכפול אין חשוב לו העור שומר ואין מכניס ומוציא את הטומאה: בעי רב אושעיא

עין משפט ור מוצה

בז א מיי פ"ה מהל' טומאת אוכלין

הלג"ז:

ז ב מיי טס הל"ד:

פסח

לעזי רש"י

רידונדי"ל. עצם הידך.

קוש"ט [קושי"ש].

קליפות, תרמילים (של פוליס).

פסח

שיטה מקובצת

א איבעית אימא ביד איבעית אימא בשומר: א אמר רבה דייקא נמי דבשומר: א הל' לתירווייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: ז ות"ק מטמא בתירווייהו (אלא בחדא מוקי לה) ור' יהודה מטמא בתירווייהו אלא בחדא מוקי לה וקאי בחד מינייהו: ז לפיכך שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין כל זה נמחק: ז שומר צו גרגיר אחד טמא ובגון שיש בין השרביט ובר צע"ל ג"כ כך מצאתי מוגה בקצת פירושי רש"י ז"ל כתיבת יד ובקצת פירושי רש"י ז"ל מצאתי כך שיש בו שרביטין הרובה ובגון שיש בין השרביטין והפול כביצה ואין במשמע לשון ההוסי שהיה להם כן כפי רש"י ז"ל דוק ותשכח: ז כר' יהודה דהלכתא כותיה לגבי דר"מ דאחרים: ז דרדילמא הא דאיעטריך למימר לאחרים: ז קס"ד דמקשה דמיירי: ז לקמן גבי אוכל שחלקו דקא סלקא דעתין דמיירי:

פסח

רבינו גרשום (ומשך)

מוקים לה ביד והוא דאמר כתנא קמא דס"ל כזית אין פחות מכזית לא: ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר אחרים דסברי לה כפול הוי שומר כרב: ור' יוחנן כולה בשומר כלומר כולה מוקים לה בשומר והוא דאמר כאחרים: אחרים הא כפול אמרי כלומר והוא סבר יש שומר לפחות מכפול. אידי דקאמר ת"ק שיעורא כלומר כזית קאמרי אחרים נמי כפול ולא אמרי דוקא אלא סבירא להו אפי' פחות מכפול: דמרתני קולית. כלומר מאי שנא דקתני קולית יותיר משאר אלא ש"מ בקולית בשר בו מוח איירי ומשום שומר נגעו בה: איתמר ר' חנינא דאמר זהו שיעור כלומר אין שומר לפחות מכפול זה שומר: אין זה שיעור והא קתני כפול כלומר לאחרים: אידי דקאמר ת"ק כזית קאמרי אחרים כפול (ז) ואפי' לפחות מכפול יש שומר ומוציא ומכניס ומצטרף: ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול. כלומר שאם נטמא השומר לא נטמא האוכל שבחוכו שאין חשוב לו שומר שאין צריך לו שהפול גם הוא בשל קליפה. יכול לטלטלו בלא קליפה. ומטמא בשל קטנית כלומר בשל עדשין שאם נטמא הקליפה נטמא האוכל והא הכא דפחות מכפול וחשוב לו שומר וכיצד א"ר חנינא